

ANTIK DAVRLARDA TARIX: ILMIY TADQIQ

Bekmuratov Nursultan Erbay o'g'li¹¹ O'zbekiston Davlat sa'nat va madaniyat instituti Nukus filialiMAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:06.07.2025

Revised: 07.07.2025

Accepted:08.07.2025

KALIT SO'ZLAR:

antik davr,
Yunoniston, Rim
imperiya, madaniyat,
siyosat, tarix,
sivilizatsiya.

Ushbu maqolada antik davr tarixining asosiy bosqichlari, qadimgi Yunon va Rim sivilizatsiyalarining shakllanishi, ularning madaniyati, siyosati va insoniyat taraqqiyotiga qo'shgan hissasi yoritilgan. Maqolada antik davr tarixining zamonaviy tarixiy tafakkurdagi o'rni ham tahlil qilinadi.

KIRISH. Antik davr — insoniyat tarixining eng muhim bosqichlaridan biri bo'lib, miloddan avvalgi VIII asrdan milodiy V asrgacha bo'lgan davrni qamrab oladi. Bu davrda qadimgi Sharq davlatlari bilan bir qatorda, qadimgi Yunoniston va Rim imperiyasi kabi yirik davlatlar shakllanib, bugungi sivilizatsiyamizning tamal toshini qo'ydi. Antik davrda shakllangan ijtimoiy-siyosiy tizimlar, madaniyat, falsafa va san'at insoniyat taraqqiyotida chuqur iz qoldirdi.

Asosiy qism

1. Antik davr sivilizatsiyalarining shakllanishi

Antik davr deganda, avvalo, qadimgi Yunon va Rim davlatlari tushuniladi. Qadimgi Yunoniston shaharlari (Afina, Sparta, Korinf) miloddan avvalgi IX-VI asrlarda rivojlana boshlagan. Bu davrda demokratik boshqaruv, falsafa, teatr va sport o'yinlari (xususan, Olimpiya o'yinlari) shakllangan. Qadimgi Rim esa dastlab shahar-davlat sifatida paydo bo'lib, keyinchalik kuchli imperiyaga aylandi. Rim imperiyasi turli xalqlarni birlashtirib, yagona huquqiy va ma'muriy tizim yaratdi.

2. Antik davrda siyosiy tizimlar

Qadimgi Yunoniston demokratiya g'oyasini ilk bor sinovdan o'tkazgan jamiyat edi. Afinada fuqarolar xalq majlisida qatnashish huquqiga ega bo'lgan. Biroq bu demokratiya faqat erkak fuqarolar uchun amal qilgan.

Rimda dastlab respublika boshqaruvi hukmron bo'ldi, keyinchalik esa imperatorlik tizimi joriy qilindi. Rim huquqi bugungi zamonaviy yuristlar uchun asosiy manbalardan biri bo'lib qolmoqda.

3. Falsafa, ilm-fan va san'at

Antik davr falsafasi Aristotel, Platon, Sokrat kabi buyuk mutafakkirlar nomi bilan bog'liq. Ular dunyoqarash, davlat boshqaruvi, axloqiy me'yorlar haqida chuqur fikrlar yuritishgan.

Ilm-fan sohasida Arximed, Pifagor, Galen, Evklid kabi olimlarning ishlari tarixda chuqur iz qoldirgan. San'at va me'morchilikda esa qadimgi yunon ibodatxonalari (masalan, Afina Parfenoni), Rim kolizeyi kabi yodgorliklar bugungi kungacha saqlanib qolgan.

4. Antik davr merosi va uning bugungi ahamiyati

Antik davr merosi bugungi zamonaviy Yevropa madaniyatining asosiy negizini tashkil etadi. Demokratiya, huquqiy davlat, falsafa, teatr va adabiyot kabi sohalarda qadimgi davr yutuqlari hanuz dolzarbdir. Qadimgi yunon va lotin tillari, ularning adabiyoti, san'ati va arxitekturasi ko'plab universitetlarda o'rganiladi.

Xulosa

Antik davr insoniyat tarixining poydevorini tashkil etgan muhim bosqichdir. Bu davrda yaratilgan siyosiy va madaniy tizimlar, ilmiy qarashlar hozirgi zamonaviy dunyoqarashning shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatgan. Shu bois antik davr tarixini chuqur o'rganish har qanday jamiyat uchun muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Grant, M. "The Classical Greeks", Scribner, 1989.
2. Freeman, C. "The Greek Achievement", Penguin Books, 1999.
3. Beard, M. "SPQR: A History of Ancient Rome", Liveright Publishing, 2015.
4. Gibbon, E. "The Decline and Fall of the Roman Empire", Penguin Classics, 2000.
5. Toynbee, A. J. "A Study of History", Oxford University Press, 1934.